

Adaletin Ölümlü: Gazze Soykırımı, Uluslararası Ceza Hukukunun İflası Mı?

Gökmen ALTINTAŞ
Hâkim

ADALETİN ÖLÜMÜ: GAZZE SOYKIRIMI ULUSLARARASI CEZA HUKUKUNUN İFLASI MI?

GÖKMEN ALTINTAŞ¹

Özet

Bu çalışma, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırılarının yol açtığı insani kriz ve hukuki sorunları kapsamlı biçimde değerlendirmektedir. Söz konusu saldırılar, sadece bölgesel ölçekte bir çatışma olmaktan çıkarak, uluslararası hukuk ve adalet sistemlerinin etkinliği ve güvenilirliği açısından kritik bir dönemeç oluşturmuştur. Gazze'de yaşanan insan hakları ihlalleri, uluslararası insancıl hukuk normlarının sistematik bir şekilde ihlal edildiğini ortaya koyarken, uluslararası ceza hukukunun uygulanmasında siyasi engellerin ve yapısal kısıtlamaların ciddi bir rol oynadığı gözlemlenmiştir. Makalede, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin soruşturma ve yargı süreçlerindeki zorluklar, siyasi müdahaleler ve uluslararası kurumların karar alma mekanizmalarındaki darboğazlar detaylı şekilde incelenmektedir. Bu engeller, hukukun üstünlüğü ilkesine zarar vererek cezasızlık kültürünün yaygınlaşmasına ve mağdur kesimlerde derin bir güvensizlik ortamının oluşmasına yol açmaktadır. Sonuç olarak, uluslararası ceza hukukunun etkinliğini ve meşruiyetini sürdürebilmesi için mevcut sorunların çözülmesi ve uluslararası topluma hukuk normlarının tarafsız ve evrensel uygulanmasını güvence altına alması gerekmektedir. Makale, Gazze'deki gelişmeleri hukuki ve siyasi bağlamda ele alarak uluslararası hukuk sisteminin karşı karşıya olduğu temel zorlukları ve olası çözümleri ortaya koymayı hedeflemektedir.

¹ Hâkim, orcid: 0000-0002-5006-4630 iletişim: gokmenaltintas80@gmail.com

GİRİŞ

7 Ekim 2023 tarihi sonrasında İsrail tarafından Gazze'ye yapılan saldırıları sonucunda yaşanan tahribatlar yalnızca bölgesel bir kriz olarak kalmayıp aynı zamanda uluslararası toplumun adalet ve hukuk mekanizmalarının da sınavı haline gelmiştir. Bu tarihten sonra gerçekleşen saldırılar yüzlerce sivilin yaşamını yitirmesine, binlercesinin yaralanmasına ve on binlerce insanın yerlerinden edilmesine yol açarak Gazze'deki insani durumu yüksek alarm seviyesine taşımıştır. İsrail ve Filistin arasında süregelen savaşın en yoğunlaştığı bu dönemde, sivillerin korunması ve savaş hukukuna uygun hareket edilmesi gerektiği uluslararası toplum tarafından sıkça dile getirilse de, yaşananlar bu normların sahada etkin şekilde uygulanmadığını göstermiştir.

Gazze, on yıllardır süren çatışmaların ve ablukaların etkisiyle zaten kırılğan bir insani yapıya sahipken, son yaşanan soykırım süreci bölgedeki yapısal zorlukları daha da görünür kılmıştır. Bölgede yaşanan insan hakları ihlalleri, uluslararası insancıl hukuk kurallarının ciddi biçimde ihlal edildiğini ortaya koymakta; özellikle sivillere yönelik saldırılar savaş suçları kapsamında değerlendirilme gerekliliğini doğurmaktadır. Ancak, bu tür ihlaller karşısında uluslararası hukuk sisteminin tepkisi ve hukuki yaptırım mekanizmalarının etkinliği uzun süredir tartışma konusu olmuştur. Zira uluslararası mekanizmaların sahadaki uygulamaları siyasi, hukuki ve yapısal engeller nedeniyle engellenmektedir. Özellikle İsrail'in Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne karşı direnç göstermesi, bazı devletlerin siyasi müdahaleleri ve uluslararası kurumların karar alma süreçlerindeki tikanıklık, Gazze'deki savaş suçlarının etkin bir şekilde soruşturulmasını ve faillerin yargılanmasını engellemektedir. Ceza almayan failler, bir yandan hukukun sınırlarını zorlamaya devam etmekte, diğer yandan mağdur toplumlarda derin bir güvensizlik ve umutsuzluk yaratmaktadır. Bu durum, uluslararası hukukun caydırıcılık işlevinin zayıflamasına neden olmakta, çatışma bölgelerinde insan hakları ihlallerinin tekrarının önünü açmaktadır. Ayrıca, bu gelişmeler, mağdurların adalet arayışını engellemekle kalmayıp, aynı zamanda uluslararası hukuk normlarının gelişimini ve uygulanmasını da olumsuz yönde etkilemektedir.

7 Ekim saldırılarından sonra Gazze'de yaşanan hukuki ve siyasi süreçler, uluslararası ceza hukukunun hem işleyiş kapasitesi hem de meşruiyeti açısından ciddi bir kriz anlamına gelmektedir. Uluslararası toplumun, hukukun evrensel ve tarafsız uygulanabilirliği ilkelerini

yeniden tesis etmek ve cezasızlıkla mücadelede daha kararlı adımlar atmak zorunda olduğu bu dönemde, Gazze’de adaletin sağlanamaması sadece bölgesel bir sorun olmayıp, küresel hukuk düzeninin bütünlüğüne yönelik bir tehdit olarak görülmelidir. Uluslararası ceza hukukunun meşruiyeti, normların sadece kâğıt üzerinde var olmasıyla değil, aynı zamanda etkin, tutarlı ve tarafsız uygulanabilirliği ile sağlanır. Ancak, siyasi nüfuzun, devletlerin veto güçlerinin ve uluslararası güç dengelerinin bu hukuk normlarının uygulanmasına müdahalesi, hukukun üstünlüğü ilkesini zedeleyerek, uluslararası adalet sistemine olan güveni derinden sarsmaktadır. Bu durum, sadece mağdur bireylerin ve toplulukların adalet arayışlarını engellemekle kalmayıp, aynı zamanda uluslararası toplumun benzer ihlalleri önlemekteki kapasitesini de ciddi ölçüde zayıflatmaktadır. Bu nedenle uluslararası hukuk sisteminin işleyişindeki aksaklıkların düzeltilmesi, mağduriyetlerin giderilmesi; benzer trajedilerin tekrarının önlenmesi için hayati bir gerekliliktir.

Bu bağlamda ele alınan makale, 7 Ekim saldırıları ve sonrasında Gazze’de yaşanan insani ve hukuki gelişmeleri detaylı bir şekilde inceleyerek, uluslararası ceza hukukunun mevcut sınavını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Öncelikle saldırıların insani ve hukuki etkileri analiz edilecek, ardından uluslararası ceza hukukunun temel yapısı ve Gazze’deki uygulama pratikleri değerlendirilecektir. Makalede ayrıca, cezasızlığın yaygınlaşmasına yol açan siyasi ve hukuki engeller irdelenerek, uluslararası hukukun etkinliğinin neden zedelendiği, etkisini neden kaybettiği ve bu kaybın Gazze’de ne tür tahribatlara yol açtığı detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

İSRAİL’İN GAZZE’YE SALDIRILARI: OLAY VE ETKİLERİ

İsrail’in Gazze’ye saldırıları, yalnızca bölgesel değil, küresel ölçekte de yankı uyandırmış ve uluslararası hukukun sınırlarını yeniden gündeme taşımıştır. Hamas’ın İsrail’e yönelik başlattığı saldırıların ardından, İsrail’in Gazze’ye yönelik misilleme niteliğinde gerçekleştirdiği askeri operasyonlar büyük çaplı sivil kayıplara, altyapı yıkımına ve insani krizlerin derinleşmesine yol açmıştır. Bu gelişmeler, uluslararası toplumun tepkisini çekmiş; Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Af Örgütü, Kızılhaç gibi birçok kurum yaşananları endişeyle izlediğini açıklamıştır. Saldırıların sonucunda binlerce sivil hayatını kaybetmiş, hastaneler, okullar ve mülteci kampları gibi sivillere ait altyapılar da hedef alınmıştır. Elektrik, su, internet ve sağlık hizmetleri büyük oranda devre dışı kalmış; bölgede temel insani

ihtiyaçlara erişim neredeyse imkânsız hâle gelmiştir. İsrail tarafından uygulanan yoğun abluka ve hava bombardımanları, Gazze’de yaşayan sivillerin savaşın birincil mağdurları olmasına yol açmıştır.

Uluslararası hukukta, özellikle Cenevre Sözleşmeleri ve ek protokoller, silahlı çatışmalarda sivillerin korunmasını açıkça düzenlemektedir. Cenevre Sözleşmeleri’nin 4. Sözleşmesi, işgal altındaki topraklarda sivillerin korunmasını düzenlerken; I. Protokol’de yer alan 48. ve 51. maddeler, çatışmalarda ayrımcılık ilkesini (distinction) ve orantılılık ilkesini (proportionality) ortaya koyar. Bu çerçeve, sivillere, sivil altyapıya veya aşırı şekilde zarar verebilecek saldırılar, açık biçimde savaş suçu teşkil etmektedir.²

7 Ekim sonrasında gerçekleştirilen saldırılar, “orantılılık” ve “askeri gereklilik” ilkeleri bağlamında ciddi tartışmalara neden olmuştur. Uluslararası hukukta her askeri operasyonun meşruiyeti, saldırının sivil zarar ile askeri avantaj arasında kurulacak makul bir dengeye dayanmasına bağlıdır. Ancak Gazze’ye yönelik operasyonlarda, hastane, okul ve sığınma merkezi gibi koruma altındaki alanlara yönelik saldırıların yaşanması, bu dengenin ihlal edildiği yönünde yaygın kanaat yaratmıştır.³ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi ve Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) de bu iddiaları dikkate alarak olayları soruşturma kapsamında değerlendirmeye almıştır.⁴ Ayrıca, İsrail’in Gazze’ye yönelik uyguladığı abluka ve tüm bölgeyi hedef alan topyekûn kuşatma girişimi, kolektif cezalandırma yaşağının ihlali olarak yorumlanmaktadır. Bu yaklaşım, sadece doğrudan çatışmalara katılmayan sivillerin değil, tüm nüfusun cezalandırılması anlamına gelmekte ve uluslararası insancıl hukukun temel prensiplerinden biri olan "ayrım gözetme" kuralını ihlal etmektedir.⁵

Sonuç olarak, 7 Ekim 2023 sonrası gelişen olaylar sadece Gazze ve İsrail arasındaki çatışmanın bir yansıması olarak değil, aynı zamanda uluslararası hukukun sınavı olarak değerlendirilmelidir. Sivil can kayıplarının bu denli yüksek olduğu, altyapının sistematik

² 12 Ağustos 1949 tarihli Cenevre Sözleşmeleri ve 1977 tarihli Ek Protokoller, özellikle I. Ek Protokol, m. 48, 51; ayrım ve orantılılık ilkelerini düzenlemektedir.

³ Uluslararası Af Örgütü, “Israel/OPT: Evidence of war crimes as Israeli attacks wipe out entire families in Gaza,” 2023. <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2023/10>

⁴ Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, “Commission of Inquiry on the Occupied Palestinian Territory,” 2023. <https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/hrc/co-israel/index>

⁵ Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü, m. 8/2(b)(xxv), kolektif cezalandırmayı açıkça savaş suçu olarak tanımlar.

şekilde hedef alındığı, insani yardımın engellendiği durumlarda, savaş hukukunun ilkelerinin ihlal edildiği yeterince anlaşılmaktadır. Bu durumun aynı zamanda uluslararası hukukunun meşrutiyetini de fazlasıyla zedelemektedir.

ULUSLARARASI CEZA HUKUKU VE GAZZE

Gazze’de yaşanan ağır insan hakları ihlalleri ve savaş suçları iddialarına rağmen, faillerin uluslararası ceza hukuku mekanizmalarıyla etkili biçimde yargılanamaması, bu alanın en temel sorunlarından biri olan “cezasızlık” sorununu yeniden gündeme taşımıştır. Özellikle Uluslararası Ceza Mahkemesi’nin (UCM) olaylara ilişkin yargı yetkisi ve etkinliği, bu çerçevede tartışma konusu olmuştur. 1998 tarihli Roma Statüsü ile kurulan ve 2002 yılında faaliyete geçen UCM, soykırım, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve saldırı suçu bakımından kişisel ceza sorumluluğu tesis etmeyi amaçlamaktadır. Mahkeme’nin temel amacı, ulusal yargı mercilerinin görevlerini yerine getirmede ya da edemediği durumlarda tamamlayıcılık ilkesi çerçevesinde devreye girerek uluslararası cezasızlıkla mücadele etmektir.⁶

Ancak UCM’nin yargı yetkisi sınırsız değildir. Mahkeme yalnızca Roma Statüsü’ne taraf olan devletlerin vatandaşları hakkında ya da bu devletlerin topraklarında işlenen suçlar hakkında yargı yetkisine sahiptir. İsrail ise Roma Statüsü’ne taraf değildir. Bu durum, UCM’nin İsrail vatandaşları hakkında doğrudan yargı yetkisini kullanmasını teknik olarak engellemektedir.⁷ Ne var ki Filistin’in 2015 yılında Roma Statüsü’nü onaylayarak taraf devlet statüsü kazanması, UCM’ye Filistin topraklarında işlenen suçlar bakımından yargı yetkisi tanımıştır. Bu çerçevede, Gazze Şeridi de dahil olmak üzere, Filistin topraklarında işlenen savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlar hakkında Mahkeme’nin yetkisi bulunduğu kabul edilmektedir.⁸

Gerçekten de 2021 yılında, UCM Savcılığı Filistin topraklarında (Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs) işlendiği iddia edilen savaş suçlarına ilişkin resmi bir soruşturma başlatıldığını ilan etmiştir. Ancak bu soruşturma süreci oldukça yavaş ilerlemiş; somut sonuçlara ulaşılamamıştır. Bu gecikmenin temel nedenlerinden biri, UCM’nin özellikle büyük güçlerin

⁶ Bassiouni, M. Cherif. *Introduction to International Criminal Law*. Brill, 2013, p. 172.

⁷ Cryer, Robert vd. *An Introduction to International Criminal Law and Procedure*. Cambridge University Press, 2019, p. 149.

⁸ ICC, "The State of Palestine accedes to the Rome Statute," ICC Website, 7 Ocak 2015.

siyasi baskısına karşı yeterli kurumsal dayanıklılığa sahip olmamasıdır. İsrail'in UCM'ye taraf olmaması ve Mahkeme'yi tanımaması, soruşturma süreçlerini sekteye uğratarken; ABD gibi Mahkeme'ye üye olmayan, fakat uluslararası ilişkilerde güçlü aktör olan devletlerin UCM'ye yönelik olumsuz tavırları da bu sürecin zayıflamasına neden olmaktadır⁴. Nitekim 2023 yılında yaşanan olaylar sonrasında UCM Savcısı Karim Khan'ın yaptığı açıklamalarda, Gazze'de yaşanan ihlallerin yakından izlendiği belirtilmişse de, somut bir dava süreci başlatılamamış; bu durum uluslararası kamuoyunda Mahkeme'nin etkisiz kaldığı yönünde eleştirilere neden olmuştur.⁹

Mahkeme'nin yetkisini etkin şekilde kullanamaması yalnızca hukuki değil, aynı zamanda siyasi ve lojistik engellerden kaynaklanmaktadır. Gazze'ye yönelik bağımsız delil toplama çalışmaları oldukça sınırlıdır. Uluslararası gözlemcilerin bölgeye erişimi engellenmekte; çatışma koşullarında delillerin toplanması ve korunması ciddi zorluklar doğurmaktadır. Ayrıca, UCM'nin soruşturmalarında sıklıkla karşılaştığı bir diğer sorun ise devlet iş birliğinin yetersizliğidir. İsrail gibi Mahkeme'ye taraf olmayan devletlerin, yargılamaya esas bilgi ve belgeleri paylaşmaması, şüphelilerin teslim edilmemesi ve genel anlamda sürece direnç göstermesi, adaletin tecellisini engelleyen temel etkenlerdendir⁶.

Bununla birlikte, Gazze'de yaşanan ihlallerin boyutu ve sürekliliği dikkate alındığında, UCM'nin yalnızca hukuki sorumluluğu değil, aynı zamanda ahlaki ve tarihi sorumluluğu da söz konusudur. Zira Mahkeme'nin uzun süredir gelişmekte olan ceza adaleti sisteminin meşruiyetini koruması, ancak benzer kriz anlarında etkin bir şekilde devreye girmesiyle mümkündür. Oysa 7 Ekim sonrası yaşananlar, UCM'nin söz konusu meşruiyet sınavından geçemediğini ve uluslararası toplumun adalet mekanizmalarına olan güvenini zedelediğini ortaya koymaktadır.

ULUSLARARASI CEZA HUKUKUNUN İFLASI MI?

Gazze'de yaşananlar, sadece insani bir felaketi değil, aynı zamanda uluslararası hukukun yapısal krizini de gözler önüne sermektedir. Özellikle uluslararası ceza hukukunun temelinde yer alan tarafsızlık, evrensellik ve cezasızlıkla mücadele ilkeleri, yaşananlar

⁹ ICC Prosecutor Karim A. A. Khan QC, Statement on the Situation in the State of Palestine, 29 October 2023, <https://www.icc-cpi.int>.

karşısında ciddi bir sınavdan geçmektedir. Zira aynı normların bazı devletler ya da topluluklar için titizlikle uygulanırken, bazıları için görmezden gelinmesi, uluslararası hukukun çifte standartlara dayalı bir rejime dönüştüğü yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir.¹⁰ Bu bağlamda, “uluslararası hukukun iflası” kavramsallaştırması sadece retorik bir söylem değil, mevcut durumu anlamaya yönelik analitik bir teşhis niteliği taşımaktadır. Zira uluslararası ceza hukukunun işleyişi, büyük ölçüde siyasi iradeye ve uluslararası güç dengesine bağlıdır. Roma Statüsü ile kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) yetki sınırları, yalnızca taraf devletlerin kabulüyle sınırlı kalmakta; bu da güçlü devletlerin Mahkeme'nin yargı yetkisinden kaçmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, Mahkeme'nin “evrensel adalet” iddiasına ciddi bir gölge düşürmektedir.¹¹

Bir diğer önemli sorun, uluslararası hukuk normlarının uygulanmasında sergilenen **selektivitedir**. Örneğin, Afrika kıtasındaki liderler ya da Balkanlardaki savaş suçluları hakkında hızlı ve etkili soruşturmalar yürütülebilirken; Gazze örneğinde olduğu gibi jeopolitik çıkarların çatıştığı bölgelerde aynı etkinlik sağlanamamaktadır. Bu tür seçici uygulamalar, özellikle Batı dışı toplumlarda uluslararası ceza hukukuna yönelik güveni sarsmakta ve bu hukuk sisteminin bir “sömürgeci araç” gibi işlediği algısını pekiştirmektedir.¹²

Gazze’de yaşananların ardından, BM Güvenlik Konseyi gibi uluslararası organların etkisizliği de dikkat çekicidir. Güvenlik Konseyi’nde daimi üyelerin veto hakkı, hukuki süreçlerin önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Örneğin ABD’nin İsrail’i korumaya yönelik vetoları, Gazze’deki olası savaş suçlarının uluslararası platformlara taşınmasını engellemekte; bu da yargısal sürecin siyasallaşmasının en açık örneklerinden birini oluşturmaktadır⁴. Bu yapı, uluslararası hukukun bağımsız ve tarafsız uygulanabilirliğine dair inancı aşındırmakta, adaletin siyasi güç ilişkilerine göre şekillendiği bir düzeni beraberinde getirmektedir.

Uluslararası hukukun yalnızca normatif düzeyde kalması, sahadaki mağduriyetleri önlemeye yetmemektedir. Aksine, normların sadece kâğıt üzerinde kalması, sahada adalet arayan bireylerde ve toplumlarda derin bir hayal kırıklığı yaratmakta, bu durum uzun vadede

¹⁰ Koskeniemi, Martti. *The Politics of International Law*. Hart Publishing, 2011, p. 65.

¹¹ Schabas, William A. *An Introduction to the International Criminal Court*. Cambridge University Press, 2020, p. 101

¹² Megret, Frederic. "The Problem of an International Criminal Law of the Future." *Leiden Journal of International Law*, Vol. 24 (2011), p. 279–296.

hem bireysel hem de toplumsal düzeyde hukuka olan inancı kökten sarsmaktadır⁵. Adaletin gerçekleşmediği ortamlarda ise cezasızlık bir istisna değil, kural hâline gelmekte; bu da yeni ihlallerin önünü açan bir döngüye dönüşmektedir. Gazze’de yaşananlar, bu döngünün en somut ve güncel örneklerinden biridir. Uluslararası ceza hukukunun mevcut durumu, sadece işleyiş sorunları ile değil, aynı zamanda meşruiyet krizleri ile de karşı karşıyadır. Bu kriz, sadece Mahkemelerin ya da uluslararası kurumların değil, aynı zamanda uluslararası toplumun bütüncül bir biçimde ele alması gereken bir sorundur. Zira uluslararası hukuk, ancak normların evrensel, eşit ve tutarlı biçimde uygulanması hâlinde gerçek bir “adalet sistemi” olarak varlık gösterebilir. Aksi hâlde, güçlülerin hukukundan başka bir sistemden söz etmek mümkün olmayacaktır.

Bu nedenle Gazze’de yaşananlar karşısında uluslararası ceza hukukunun sessiz kalması ya da etkisiz kalması, yalnızca bir hukukî boşluk değil, aynı zamanda **etik bir çöküştür**. Bu çöküşten çıkış ise ancak uluslararası kurumların reforme edilmesi, siyasi etkilerden arındırılması ve uluslararası adaletin idealleri doğrultusunda yapılandırılmasıyla mümkün olabilir. Aksi takdirde, Gazze gibi krizlerde adaletin ölümüne tanıklık etmek, kaçınılmaz bir gerçeklik hâline gelecektir.

GELECEĞE DÖNÜK ÖNERİLER VE ÇÖZÜM YOLLARI

7 Ekim 2023 sonrasında Gazze’de yaşanan gelişmeler, uluslararası ceza hukukunun sadece teknik yetersizliklerini değil, aynı zamanda siyasi müdahaleler karşısındaki kırılganlığını da açık bir şekilde gözler önüne sermiştir. Bu durum, yalnızca hukukun uygulanmasında değil, hukuka olan inancın sürdürülmesinde de ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Uluslararası toplumun bu krizden dersler çıkarması ve özellikle cezasızlıkla mücadelede daha etkin, tutarlı ve kapsayıcı mekanizmalar oluşturması artık bir tercih değil, zorunluluktur. Zira adaletin sistematik olarak geciktirilmesi ya da engellenmesi, yalnızca mağdurların değil, uluslararası toplumun tamamının güvenlik ve istikrarını tehdit eden bir zemine dönüşmektedir.

Bu bağlamda, uluslararası ceza hukukunun kurumsal ve normatif yapısının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Öncelikle, **Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin veto yetkisinin sınırlanması**, savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçlar gibi ağır ihlallerde

uluslararası adaletin önünü tıkayan siyasi müdahalelerin etkisini azaltmak bakımından önemlidir.¹³ Ayrıca, **Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) yetki alanının genişletilmesi** ve Roma Statüsü'ne taraf olmayan devletler hakkında da sınırlı durumlarda yargı yetkisi tanınması gibi reformların tartışmaya açılması gerekmektedir.¹⁴ Bu tür reformlar, Mahkeme'nin yalnızca "küçük ve etkisiz devletlere" karşı işletilen bir yapı değil, gerçekten evrensel ve tarafsız bir ceza adaleti kurumu olduğunu gösterebilmesi için elzemdir

Bu noktada, uluslararası hukukun işlerliğini yeniden tesis etmek ve cezasızlıkla etkin mücadele etmek adına **devletlere düşen sorumluluklar hayati bir öneme sahiptir**. Her şeyden önce, devletlerin **Roma Statüsü'ne taraf olmaları**, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) yargı yetkisinin genişlemesine ve evrensel bir ceza adaleti sisteminin oluşmasına doğrudan katkı sağlayacaktır. Özellikle etkili ve güçlü devletlerin taraf olması, UCM'nin yalnızca zayıf devletler üzerinde uygulandığına dair algıyı kırarak, kurumun meşruiyetini güçlendirecektir. Bununla birlikte, devletlerin kendi iç hukuk sistemlerinde savaş suçları, soykırım ve insanlığa karşı suçları cezalandıracak etkin mekanizmalar kurması ve **ulusal mahkemelerin bu suçları yargılayabilecek kapasiteye kavuşturulması** gerekmektedir. Bu, Roma Statüsü'nün tamamlayıcılık ilkesinin işlerlik kazanması açısından da önemlidir. Ayrıca devletler, **UCM ile iş birliğini güçlendirmeli**, özellikle delil paylaşımı, şüpheli kişilerin iadesi ve Mahkeme kararlarının uygulanması noktasında aktif rol üstlenmelidir. Taraf olmayan devletlerin bile, uluslararası insancıl hukuk normları gereği asgari düzeyde iş birliği göstermesi hukukun evrenselliği ilkesine katkı sunacaktır. Devletlerin ayrıca **Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi nezdinde UCM'yi engelleyen veto sistemine karşı blok oluşturması** ve bu yetkinin sınırlandırılmasını savunması, uluslararası ceza adaletinin siyasallaşmasını önleyecek adımlardan biri olabilir. Bu kapsamda, "veto hakkının kitlesel insan hakları ihlalleri söz konusu olduğunda askıya alınması" yönünde yapılan reform önerileri uluslararası alanda destek bulmalıdır.

Bunun yanında, **uluslararası sivil toplumun, medya kuruluşlarının ve akademik çevrelerin** Gazze gibi çatışma bölgelerinde yaşanan hak ihlallerini görünür kılması, uluslararası

¹³ Dapo Akande et al., *The UN Security Council and the International Criminal Court: The Unfulfilled Promise of Article 13(b)*, Journal of International Criminal Justice, Volume 15, Issue 3, 2017.

¹⁴ Kevin Jon Heller, *The Rome Statute: A Commentary on the International Criminal Court*, Oxford University Press, 2021.

kamuoyunun tepkisini diri tutması bakımından hayati bir rol oynamaktadır. Uluslararası hukuk normlarının sahada etkili bir şekilde uygulanabilmesi için yalnızca devletlerin değil, aynı zamanda çok katmanlı bir küresel sorumluluk anlayışının geliştirilmesi gerekmektedir. Mağdurların sesine kulak vermeyen bir adalet sistemi, yalnızca hukuki değil, ahlaki bir çöküşün de habercisi olacaktır.

SONUÇ

Gazze soykırımı, yalnızca ağır bir insani trajedinin değil, aynı zamanda uluslararası hukuk sisteminin ve özellikle uluslararası ceza hukukunun sınındığı bir alan hâline gelmiştir. Bu süreçte yaşanan gelişmeler, normatif düzeyde güçlü ve ayrıntılı biçimde yapılandırılmış olan uluslararası hukuk kurallarının, siyasi irade eksikliği ve kurumsal zayıflıklar nedeniyle sahada ne denli etkisiz kalabildiğini göstermiştir. Özellikle sivillere yönelik sistematik saldırılar, orantısız güç kullanımı, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetlere erişimin engellenmesi ve abluka politikaları, uluslararası insancıl hukuk normlarının açık bir şekilde ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Bu ihlallerin soruşturulması, belgelenmesi ve faillerin yargılanması sürecinde karşılaşılan siyasi engeller ve kurumsal tikanıklıklar ise, uluslararası ceza hukukunun caydırıcılık ve hesap verebilirlik gibi en temel işlevlerini zayıflatmaktadır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetki sınırları, iş birliği eksiklikleri, delil toplama sorunları ve güçlü devletlerin siyasi baskıları, bu mekanizmanın adaleti sağlamadaki yetersizliğini gözler önüne sermektedir. Bu durum, yalnızca hukuki bir başarısızlık değil, aynı zamanda mağdurların adalet beklentilerinin boşa çıkmasına, uluslararası toplumun ahlaki sorumluluklarını yerine getirmemesi anlamına gelmektedir. Gazze'de yaşananlar, uluslararası hukukun çifte standartlarla şekillendiği, güçlü olanın dokunulmaz sayıldığı bir düzene doğru kayıldığını açıkça göstermektedir. Bu çarpıklık, sadece Filistinliler için değil, tüm insanlık için adaletin anlamını zedeleyen bir krizdir.

Bu bağlamda, uluslararası toplumun, özellikle devletlerin, uluslararası hukuk sistemini yalnızca diplomatik bir araç olarak değil, evrensel değerlerin korunması ve insan onurunun savunulması için bir mekanizma olarak görmeleri gerekmektedir. Adalet, ancak güçlü olanın da hesap verebilir olduğu bir düzende mümkün olabilir. Bu nedenle, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi gibi kurumların yapısal reformlara tabi tutulması, veto yetkilerinin

sınırlandırılması ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yetki alanının genişletilmesi gibi yapısal adımlar elzemdir. Devletlerin Roma Statüsü'ne taraf olması, Mahkeme ile iş birliğini güçlendirmesi, ulusal düzeyde savaş suçlarını soruşturacak mekanizmalar kurması ve uluslararası gözlemcilerin çalışmalarına olanak sağlaması, sadece hukuki değil, ahlaki bir zorunluluktur.

Gazze'de yaşananlar bir kırılma noktasıdır. Bu kırılma, ya uluslararası toplumun daha kararlı adımlar atmasıyla adaletin yeniden inşa edilmesine vesile olacak ya da cezasızlığın kurumsallaştığı, insan haklarının metalaştığı bir dünyanın norm haline gelmesine neden olacaktır. Uluslararası ceza hukuku, yalnızca geçmişte işlenen suçları cezalandırmakla değil, aynı zamanda gelecekte benzer ihlallerin önüne geçmekle de yükümlüdür. Bu yükümlülük, yalnızca mahkemelere değil, tüm devletlere, uluslararası örgütlere, akademik çevrelere ve sivil topluma aittir.

Sonuç olarak, Gazze'de adaletin tesisi, yalnızca bölgesel bir çatışmanın çözümü değil, aynı zamanda uluslararası hukukun geleceği açısından da bir turnusol kâğıdıdır. Bu süreçte gösterilecek irade, uluslararası hukukun gerçekten evrensel olup olmadığını, tüm halklar için eşit koruma sağlayıp sağlamadığını ortaya koyacaktır. Adaletin sesi, sadece mahkeme salonlarında değil, dünyanın vicdanında da yankı bulmalıdır. Aksi hâlde, Gazze'de yaşananlar tarihin utanç sayfalarında yalnız kalacak; uluslararası hukuk ise bir kez daha suskunluğuyla hatırlanacaktır.